

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
NOVEMBER 2017

**SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE: LEPHEPHE I
SEPEDI FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I**

MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 2½

100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

KAROLO YA 1 TEKATLHALOGANYO

POTŠIŠO YA 1

- 1.1 1.1.1 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Diokobatši di hlokiša setšhaba khutšo.
- Mongwadi o re diokobatši ke tlhobaboroko nageng.
 - Mongwadi o dira boipiletšo bja go lwantšha tšhomišo ya diokobatši.

- 1.1.2 Mothofatšo
- Lefase ga le na le maoto le ka se kgone go ema.

Goba

Phetolaina

- Ga se lefase le emego ke batho bao ba phelago go lona.

- 1.1.3 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
Ga ke kwane naye.
- Batho ba ka se no dula ba ineela ba re ga go se ba ka se dirago.
 - Ge batho ba ka šomišana le maphodisa ba bega barekiši ba diokobatši, bothata bjo bo tla be bja fenywa.

Goba

Ke nnete.

- Tšhomišo ya diokobatši e oketšega letšatši ka letšatši gomme ga go seo se dirwago gore e fokotšege.
- Barekiši ba tšona ba swarwa mamohla, ba tšwa gosasa.

- 1.1.4 • Ke ge badiriši ba nyaope ba abelana madi ao a nago le nyaope gore ba ikwe ba le godimo le gore ba seketše tšhelete ya go e reka.
- Go šomiša tšhwaana etee.
- [E TEE FELA]

- 1.1.5 Ke seka
- Go tšhoša kudu/Go a boifiša/Go boifiša.

- 1.1.6 • Ba ka fetetšana malwetši a go swana le HIV/AIDS goba 'hepatitis' le a mangwe.
- Ba ka fetetšana malwetši.
- [E TEE FELA]

- 1.1.7 O šupa gore diokobatši ga di fe batho khutšo/batho ba tshwenyegile ka lebaka la diokobatši.

- 1.1.8 • Monagano/mmele wa motho o di tlwaela moo e lego gore motho ga a sa kgona le go itshwara/go di tlogela gabonolo.

1.1.9 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
Ke ntlha.

- Diokobatši di bitša tšhelete ye ntši, ka gona badiriši ba tšona ba gapeletšega go phela ba nyaka tšhelete ya go di reka.
- Bana ba go šomiša diokobatši ba utswetša batswadi ba bona gore ba ye go di reka.

1.1.10 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Mathata/Kgatelelo ya monagano.
- Kgatelelo ya dithaka/go seleka, motho a ka no be a nyaka go kwa gore ge o jele goba o šomišitše diokobatši o ikwa bjang gomme a fetša a kgokegile.
- Tlhokego ya mešomo. [TŠE PEDI fela]

1.1.11 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:

- Nka hlohleletša bafsa go bolela le batho ba bagolo goba badirelaleago ge ba ena le mathata.
- Bafsa ba se ke ba thetswa/goketšwa ke dilo tša go se re selo.
- Nka hlohleletša bafsa go thoma dikgwebo tše nnyane gore ba kgone go iphediša.

1.2 1.2.1 • Tšhelete/diaparo/menate.
• Go nyaka go phela bophelo bja maemo ao a lego ka godimo ga seo o nago naso/mogolo wa gago.
• Go rata go phela bophelo bja manongonongo/bonananeng.

1.2.2 • Tlhokego ya mešomo
• Bodiidi/Motlhako

1.2.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
Aowa.

- Motho o swanetše go kgotsofatšwa ke seo a nago naso.
- Motho a ka thoma kgwebo ya go rekiša merogo/dienywa bjalo le bjalo gore a kgone go iphediša.

1.2.4 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:

- Ba ka ikhwetša ele makgoba a go gweba ka mmele.
- Ba ka fetelwa ke malwetši a thobalano a go se alafege.
- Ba ka swarwa bothopša, ba rekišwa go yo gweba ka mmele.
[TŠE PEDI fela]

1.2.5 • Ka ge a šomišwa bošaedi/ga a šomišwe ka tshwanelo.
• A laetša gore ga se go šegofatša/šegofatšwa ga nnete goba ga tlwaelo.
[E TEE FELA]

1.2.6 Balekwa ba tla fa dikgopolo tša go fapana. Mohlala:
Ga ke kwane nawo.

- Tšhelete ga e bope motho. Bophelo bo bohlokwa kudu go feta tšhelete.
- Motho ga a swanela go ipha bophelo bja go se ye ka tsela gore a be le tšhelete.

KAROLO YA B KAKARETŠO

POTŠIŠO YA 2

Go swaiwa diphošo tše hlano tša mathomo tša mopeleto le polelo, go tloga moo diphošo tša mongwalelo di hlokomologwe gomme go latišišwe kgopolokgolo.

Sekala:

Mongwalelo = 2

Diteng = 8

Kakaretšo ya moithuti e swanetše go ba le tše:

1. Mohumagatšana Mponi Makawu o hlomile sehlopha sa mmimo wa setšo ka ngwaga wa 1996.
2. Yena le mogwera wa gagwe '*MokgodzeakaD*' ba ile ba gatiša alpamo ya seopedi se tee ka ngwaga wa 2014.
3. Mponi ke sehlopha sa maloko a mararo a dikgarebe tšeo di ratago setšo sa bona kudu.
4. Sehlopha sa Mponi se šomiša mmimo wa setšo go tloša bafsa mebileng ebile se šoma le bagolofadi le batho bao ba nago le twatši ya HIV/AIDS.
5. Sona se diragatša meketeng ya go fapafapana le dimolong.
6. Sehlopha sa Mponi se hlaotšwe go difoka tša SATMA magorong a mabedi: Alpamo e Kaonekaone ya Sepedi le Seopedi se Sekaonekaone sa Mosadi.
7. Sehlopha se se ya go emela Limpopo gomme se dira boipiletšo go batho ka moka gore ba se boutele phadišanong ya SATMA.

	Bokgoni bjo bo botsebotse	Bokgoni bjo bo botse kudu	Bokgoni bja go kgotsofatša	Bokgoni bjo bo lekanego	Bokgoni bja go se kgahliše	Bokgoni bja go se kgotsofatše
Kelo	10–9	8–7	6–5	4–3	2–1	0
Dikgopolo	E akaretša kgopolo-kgolo yeo e bontšhitšwe go ka bokgwari.	E akaretša kgopolo-kgolo yeo e beakantšhitšwego botse.	E akaretša kgopolo yeo e laetšago kwešišo.	E akaretša kgopolo ye e lekanetšego.	Ga e kwešišege, ga se ya beakantšhwa gabotse.	E hlaka-hlakane, ga e bontšhe bokgwari, e ngwadilwe ka go se kwešišege.
Polelo le setaele	Polelo ye e nonnogo kudu ya maleba. Ga go boeletšwe mantšu. Mopeleto wa nnete.	Polelo ye e nonnogo ya maleba le mopeleto wa nnete.	Polelo ya maleba ya go nona le mopeleto wa maleba.	Polelo ya maleba go rothela mantšu ao a boeletšwago.	Polelo ya go se kgahliše le mopeleto wa diphošo.	Polelo ga e kwešišege le mopeleto wa go tlala diphošo.

KAROLO YA C THETO

POTŠIŠO YA 3

SERETO SEO SE SEGO SA BONWA

- 3.1 Dilo tše dibotse.
- 3.2 Moya wa lethabo/moya wa khutšo/moya wa kgahlego.
- Moreti o re botse bo thabiša mahlo a gagwe
 - Botse bo tloša batho bao ba lapilego bodutu
 - Botse bo lebatša mašwana
 - Ebile ke sehlare sa nakwana go batho bao ba nago le mathata.
[Ntliha E TEE fela]
- 3.3 Go dula pelong/Go se tloge pelong.
- 3.4 O
O
- Go tliša mošito/go kgokaganya dikgopolo.
- 3.5
- tšatši ka tšatši.
 - Kgafekgafe [Mohlala O TEE fela]
 - Gore mothalotheto o balege ka lebelo/go tliša mošito.
- 3.6
- Mothofatšo.
 - Moreti o bolela ka botse o kare o bolela le motho/ka motho.

POTŠIŠO YA 4

DIRETO TŠEO DI BONWEGO

- 4.1 4.1.1 Moko ke kgopolokgolo/tabakgolo ya sereto.
- Moko wa sereto se ke bohlokwa bja Moya wo Mokgethwa.
 - Moreti o re ke kgale a hlaka, a se na khutšo, a hlakišwa ke baloi.
 - O thetile le dingaka gomme a sa hwetše thušo.
 - Go fihlela ge a amogela Modimo bophelong bja gagwe, ga a sa na le mathata.
 - O ipotšiša gore o be a reng a hlaka a theta le dingaka mola Moya wo Mokgethwa o le gona.
- [Dintlha TŠE THARO fela]
- 4.1.2 b, b, b. Go tliša mošito.
- 4.1.3 Hleng moloi o be a raloka ka nna?
- Moreti o nyaka gore re nagane ka molaetša wa seo a bolelago ka sona.
 - Moreti o botšiša potšišo yeo a nago le karabo ya yona.
 - Moreti o botšiša potšišo ya go se nyake karabo. [Mohola O TEE fela]
- 4.1.4 Ke kgale ke galampela merelewa le mereselewe
Ke sa tsebe ge o le gona Moemedi
Ke sa tsebe ge o phediša tšohle diphedi.
- Go senya polelo ya moreti/Go kgokaganya dikgopolo.
- 4.1.5 Kgopolo ya gore ga a sa tšhaba moloi/ga a sa boifa moloi mo a fedilego.
- 4.2 4.2.1 Molaetša ke thuto yeo moreti a nyakago go o fetišetša go batheeletši/babadi.
- Moreti o a kgalema.
 - O kgalema basetsana bao ba ratanago le bašemane ba bantši.
 - O re letšatši leo masogana a tlogo mo lemoga, o tla itshola.
 - Ba tlo mo katologa ka moka a šala le o tee a se naye.
 - Yoo a bego a swanetše go mo nyala o tlo ba a nyetše kgarebe ye nngwe.
 - Ka go le lengwe o tla be a se sa kgona go ba le bana ka ge popelo ya gagwe e tlabe e sentšwe ke dithibela pelegi tšeo.
- [Dintlha TŠE THARO fela]
- 4.2.2 Balekwa ba tla fa maikutlo a go fapana. Mohlala:
Ke maikutlo a manyami/maswabi/a go jewa ke dihlolong/a bohloko.
- Sereti se swabišwa ke maitshwaro a kobaobane, ka ge a sa itlhompho gomme a itirile disego tša batho ka la gore o a ratwa.
- 4.2.3 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
- A ka tšewa ke batho bao a sa ba tsebego ba mo rekiša dinageng tše dingwe ba mo dira lekgoba la go gweba ka mmele.
 - A ka tsenwa ke malwetši a thobalano.
- 4.2.4 Kgope.

KAROLO YA D THUTAPOLELO

POTŠIŠO YA 5

5.1 5.1.1 Mohumagatšana

5.1.2 Balekwa ba tla ngwala mafoko a go fapana. Mohlala:

Meetse a bohlokwa kudu bophelong, a swanetšwe go hlokomelwa.

5.1.3 Ke nyenyefatšo yeo e laetšago lerato/kgahlego.

5.1.4 hlogo ya lapa – moetapele/monglapa
go fihla hlogo – go boloka.

5.1.5 • ebile.
Balekwa ba tla ngwala mafoko a go fapana. Mohlala:

Ke apeile ebile ke sotše.

Goba

• eupša: Ba lekile go mo kgala, eupša a se ba theeletše.

5.1.6 Yena. Lefokong le e farologantšha Molatelo go yo mongwe.

5.1.7 Yo bohlale – leamanyi-ina
Ke go hlaola leina ka go diriša lekgokedi le tee fela e lego lešupi.

5.1.8 O hlorišwa ke monna wa gagwe.

5.1.9 Tlaiša/tshwenya.

5.2 5.2.1 Moopa.

5.2.2 • ga gabo
• ga geno

5.2.3 Maikutlo a lenyatšo.

5.2.4 tla/tle.
Balekwa ba tla ngwala mafoko a go fapana. Mohlala:

• Ke tseleng ke a tla, se fele pelo.
• O mo kgopetše gore a tle le nama.

5.2.5 • Go tšweletša honorifiki. Go bolela ka motho o tee eka ke ba bantši.
• Go laetša tlhompho. Mohlala: BoMatome ba sepetše.

5.2.6 Lefaseng. Lehlathi la felo.

5.2.7 Modirišokgopelo.

5.2.8 Kae?
 Akere?

5.2.9 ga.
 Balekwa ba tla ngwala mafoko a go fapana. Mohlala: Ga ke nyake
 dijo.

5.3 Ntshwarele.
 mogwera/mokgotse.
 ipona.

Palomoka ya lephephe: 100